

Lurichi kolm isamaalist lahingut

Paavo Kivine*

■ 1910 oli Lurichile märgiline aasta. See väärib igati kõrvutamist 1898. aastaga – enda noorusaegse Lurichi-elamuse tollest aastast jäädvustas Tammsaare kolm kümnendit hiljem oma peateose 1929. aastal ilmunud II osas.¹ Sellest ning maadleja ja kirjaniku kõrvukäimisest – mis võis, aga ei pidanud mööduma teineteisele kätt andmata, kuna pea üheeaalsete poistena suhtlesid mõlemad Väike-Maarja koolmeistrite Jakob Tamme ja Gustav Mälguga – olen teisel juba kirjutanud.²

Lurichi 1910. aastal kordasaadetut, mis toonases ajakirjanduses leidis kohest kajastamist ning kultuurirahva seas vastukaja, on viimatimainitus käsitletud möödaminnes. Enama kohta aga korralikem tõsiasi: meie rahvuskangelane pole olnud ajaloolaste uuringuobjektiks. Aina uute leidude taustal on seda tõdeda juba tüütu ja kurb.

Siinse kirjutise eesmärk on 1910. aasta sündmuste lähem vaatlus. Jälgime neid paralleelselt toonaste eesti lehtede ja venekeelse *Revelskija Izvestija* (Ревельския Известия, tõlkes Reveli Teataja) pilgu läbi, sest alles selline kõrvutamine annab aastapäevad kestnud kolmevaatuselisele vastasseisule adekvaatse värvingu ja tähenduse.

Esimene vaatus

Kõigepealt: kes oli Lurich selleks ajaks?

Eestlastele rahvuskangelane, seda muidugi. Selle kuvandi oli ta kinnistanud juba aastatel 1898–1899 üle Eesti toimunud niinimetatud äratusretkedega.

Venemaal oli tema kuulsus tõusnud juba sellise tasemeni, et samal, 1910. aastal ilmutas Nikolai Breško-Breškovski, Lurichi hea tuttav, isikuromaani „Eesti jumal“ (*Чухонский бог*), milles kirjeldas peategelast ühtaegu ülistavas ja iroonilises võtmes. Vene impeeriumis hakatigi teda nimetama Eesti Jumalaks. Venelastel endil tuli aga ringi vaadata, kes võiks olla nende jumal.

Lääne-Euroopas tunti Lurichit paljude turniiride ja kehailukonkursside võitjana, kunstnike modellina, kõrgseltskonnas liikujana. Ehk tõelise eurooplasena, kui mõni eelistab sellist väljendit.

1909. aasta oli Lurich veetnud Kaukaasias. Ta haigestus seal ning teda opereeris eestlasest tohter. Kirjas onupoeg Hansule teatas ta: „Tohter Rosenbaum ütles, et kui mind lõiganud ei oleks, et mina siis 1–2 aasta pärast surnuajal olnud.“³

Seejärel oli ta jõunumbrit esitades võitnud Buhhaara emiirilt kaks kaamelit ja saatnud need Eestisse. Aasta lõpul maadles ta juba Saksamaal.

24. detsembril 1909 teatavad ajalehed Tallinna Vene turul paiknevas Truzzi tsirkuses algavast suurest rahvusvahelisest maadlusturniirist. Maadlemise kõrval lubatakse muid tsirkusenumbreid, nagu dresseeritud loomi ning karusselli- ja ponisõite lastele.⁴

Välismaalaste kõrval maadleb ka eestlasi, neist nimekaim Aleksander Aberg. Ette ära öeldes: ehkki saavutustelt juba Lurichist ette jõudnud, ei kerki tema isik järgevates kollisioonides esile. Lurichit ülesantute kirjas ei ole.

Turniirist teeb pidevalt ülevaateid *Revelskija Izvestija*, episoodiliselt ka Wirulane, Päewaleht ja Tallinna Teataja.

1910. aasta 15. jaanuaril avaldab mainitud vene leht kellegi P. M.-i artikli, milles muu hulgas öeldakse: „...mööda Venemaa äärealasid on kõikjal tõstnud pead rahvuslik eneseteadvus ning ka kõige väiksemad rahvad on äkitselt rääkimas „enesemääramise“ õigusest. Oma urus

* Paavo Kivine (1939), kirjanik, spordiajakirjanik.

¹ A. H. Tammsaare. Kogutud teosed. 7. kd., Tõde ja õigus II. Tallinn: Eesti Raamat, 1981, lk. 261–263.

² P. Kivine. Lurich. Tallinn: Olympia, 2011, lk. 117–122.

³ Samas, lk. 208.

⁴ Revel'skija Izvestija, 24.12.1909, nr. 301, lk. 4.

kükitades nad ei suuda või ei taha oma enesepettuses tunnistada tõsiasi, et kuuluvad Vene riigi koosseisu...“⁵

20. jaanuaril teatatakse Lurichi Tallinna saabumisest ja turniiriga liitumisest. *Revelskija Izvestija* võtab Lurichi vastu sõbralikult: „On heameel tervitada Revelisse saabumisel hr. Lurichit, ilmakeulset maadlejat, kes on tuntud oma erakordse, enneolematu jõu, tehnika ja äraütle mata suure osavuse poolest.“⁶

26. jaanuaril jõuab kohale järgneva teine peategelane. Sama leht: „Maadluse alates astus publiku seast ootamatult areenile keegi härrasmees, ütles enda nimeks Solovjov ning avaldas soovi tšempionaadiga liituda. Žürii vastuse peale, et tšempionaadi koosseis on juba lukku löödud, nõudis nimetatut tungival end tšempionaadile lubamist, tuues põhjenduseks selle, et Revelisse tuleku nimel hülgas ta võistlused Odessas ning et seoses reisiga on ta teinud rahalisi kulutusi. Tširkuse direktioon lubas kulud korvata, kuid turniirile teda ikkagi ei lasknud. See hr. Solovjov ei rahuldanud ning ta teatas, et jõuab eesmärgile teist teed pidi.“⁷

Kõneks olev Viktor Solovjov oli Venemaa peaanntrepenöör Ivan Lebedevi sõnutsi „Farnese Herkulese lihaste ja jõuga Harkovi uhkus“. Mehe gabariidid olidki märkimisväärsed: 186 cm kasvu, 100 kg kaalu, olles nende näitajate poolest Lurichist kaugelt üle. Edasise valguses on tõenäoline, et ta oligi kutsutud Tallinna „eesti jumala“ võitmatust murdma.

Igatahes muutub *Revelskija Izvestija* toon päevapealt. Juba järgmise päeva lehes toob Lurichile võidu „õnn, juhust või mis tahes muu, aga igatahes polnud see prantsuse maadluse võite ehk siis Pospisil kukkus ise kogemata õlgadele“.⁸ Veel päev hiljem avaldab leht Solovjovi kirja, milles see räägib, kuidas Lurich kutsus teda endale vastu, lubades kaotuse korral 1000 rubla, kuidas tema ei saanud väljakutset vastu võtta, hiljem aga põikles juba Lurich kohtumisest kõrvale, miska tema nüüd Revelisse sõitiski, et saaks klaariks, kumb neist on argpüks.⁹

Vahepeal jõuab nii leht ise kui ka keegi „mööduja“ ironiseerida Mere tänavas Singeri büroo aknal ilutseva Lurichi portreeseeria üle, millel too poseerivat aadamaülikonnas kui „punnis kõhuga kõlvatuse maailmameister“.¹⁰

Kirjutisele vastab keegi „linnakodanik“. Ta meenutab Lurichi võite kehailukonkurssidel Dresdenis ja Peterburi Keiserlikus Maria teatris, seda, et Lurich on olnud modelliks sellistele kuulsatele skulptoritele nagu Begas [saksa skulptor Reinhold Begas, 1831–1911], Rodin jpt. „Nähtavasti ei anna Lurichi loorberid mõnelele kuidagi rahu,“ võtab kirjutaja asja kokku.¹¹

Solovjovi kirjale aga vastab Lurich ise, seda nii *Revelskija Izvestijas* kui Wirulases: „Igal pool ja alati aga olen mina walmis olnud temaga wõitlema, mis ma ka siin Tallinnas tõendan, kus minu poolt kohalisesse politseiwalitsusse 1000 rbl. sisse on makstud – seda saab Solowjew, kui ta mind lõpulikult matsch’is ära wõidab, s. t. kaks korda maha paneb, sest et üht korda ei wõi küllalt kindlaks üleolemise tunnistuseks pidada. [– – –] Meie ei õienda oma arweid mitte paberil, waid teppihil.“¹²

Samal õhtul toimub duellantide esimene kohtumine. Vene leht: „Juba paraadil torkasid kohe silma võimsa vene wägilase hr. Solovjovi imelised kehavormid, mis kaugelt ületasid ilmetu ja närvilise Lurichi omi nii kasvu kui rühikuse poolest.“¹³ Kohtumine jääb otsustamata ehk viiki.

Järgmisel õhtul toimumust teatab *Revelskija Izvestija* järgmist: „Kehailu konkursil osutus Lurichi ja Solovjovi vahelises võrdluses võitjaks Lurich, kes sai 123 häält Solovjovi 67 vastu. Kummalise hääletussüsteemi tõttu ei oma see fakt mingit tähendust.“¹⁴

4. veebruaril kohtuvad Lurich ja Solovjov teistkordselt.

Revelskija Izvestija: „Rabeleva „maailmameistri“ Lurichi ja võimsa Solovjovi kohtumine jättis veidra mulje. [– – –] Hoolimata Solovjovi silmanähtavast üleolekust ja sellest, et Lurich ei suutnud teha ainsatki võtet, juhtus midagi täiesti uskumatut: ootamatult leidis Solovjov end selja pealt.

⁵ Revel’skija Izvestija, 15.01.1910, nr. 11, lk. 1.

⁶ Revel’skija Izvestija, 21.01.1910, nr. 16, lk. 3.

⁷ Revel’skija Izvestija, 26.01.1910, nr. 20, lk. 3.

⁸ Revel’skija Izvestija, 27.01.1910, nr. 21, lk. 3.

⁹ Revel’skija Izvestija, 28.01.1910, nr. 22, lk. 3.

¹⁰ Revel’skija Izvestija, 29.01.1910, nr. 23, lk. 3.

¹¹ Revel’skija Izvestija, 01.02.1910, nr. 25, lk. 3.

¹² Wirulane, 02.02.1910, nr. 26, lk. 3.

¹³ Revel’skija Izvestija, 03.02.1910, nr. 27, lk. 3.

¹⁴ Revel’skija Izvestija, 04.02.1910, nr. 28, lk. 3.

[– – –] Lurich tegi silla, aga see peab teadupärast vastu 35 puudale. Raske öelda, kas meelega või kogemata kargas Solovjov sellele peale, misjärel Lurich tegi oma lemmikvõtte ning surus Solovjovi 37. minutil õlgadele. [– – –] Muidugi huilgasid ja undasid rõdud vaimustusest, samas kui intelligentsem, peenem ja asjatundlikum publik tundis sellest ületähtsustatud saavutusest tohutut nõrdimust ning lahkus rahuldamatult.¹⁵

Maadelnud kolmanda omavahelise kohtumise viiki, kohtutakse 9. veebruaril neljandas, otustavas matšis. See lõpeb taas Lurichi võiduga. 11. veebruaril maadeldakse Solovjovi nõudmisel veel vene-šveitsi stiilis ja jälle jääb alla venelane.

Nüüd saavad hoo sisse ka eesti lehed. Tallinna Teataja: „Harilik nähtus on, et publikum, kes võidumaadlemistel käib, wiimati äritatuks läheb. See tuli ka nüüd ette. Kuna championadist tugewamad Wene jõumehed osa võtsivad, jagunesivad waatajad sagedasti niiviisi kaheks, et Wene ja Eesti publikumi huwid wastamisi läksivad. Tsirkuse wastukaja hakkas wiimati wähekeste seltskonnaski tunduma.“¹⁶

Päewalehe artikli „Lahing Truzzi wäljal“ sõnum on aga juba ühemõtteliselt selge.

„Wiimase maadlejatepaari wäljaastumise eeli tõuseb ärewus kõige kõrgema kraadini. Järg oli Lurichi ja Solowjewi hiiglaste käes. Minu kõrwal istub mulle tuttaw tõsiwenelane, sirutab ennast ägeda liigutusega minu poole, teeb koletõsise, paljuteadwa näo ja sosistab siis kätt suu juurde pannes mulle saladuslikult kõrwa:

„Teie teate?“

„Mida nimelt?“

„Kas teie siis „Rewelskija Izwestijat“ ei loe?“

„Ei.“ [– – –]

„See wõitlus on enam kui lihtne wõitlus... See on wõitlus lahakupüüdwa piirimaa ja suurriigi wahel. Waadake aga neid Tõsi Wene nägusid siin esimestel platsidel ja Teie näete isegi, et wõit mingil tingimisel tshuhna kätte ei tohi langeda...“

„Kas Lurich siis „tshuhna“ on...?“

„Kui Lurich alla kukub (mis kindlaste sünnib), siis wõib ta ju ka eestlane olla, jääb ta aga wõitjaks, siis on ta tshuhna...“ seletab naaber kindla tooniga.

Wõitlejad ilmuwad arena peale.

„Brawo, Lurich!“ käib mürisew kiidukaja läbi tsirkuse. Minu naaber aga wilistab nõnda, et suu nagu trehtri toru wälja näeb.

„Näete nüüd!“ kinnitab ta. „Ja teie ei usu weel, et siin politikaga tegemist on!... Aga need kiiduawaldused Lurichile! Mina ütlen: see on juba täielik separatismus, awalik katse Wene riigi alt lahti lüüa.“¹⁷

Turniiri lõppedes saab auvõõ Lurich, esimese auhinna ja suure kuldmedali Aberg, teise auhinna Solovjov.

Teine vaatus

Tallinnast suundus Lurich Kopenhagenisse, kus võitis rahvusvahelise turniiri ning tuli seejärel Moskva turniiril Abergi järel teiseks. Suve keskel suundus ta Peterburi suurturniirile, mis kestis 110 päeva. Osavõtjate hulgas olid ka Aberg ja Solovjov.

Viimasest kirjutab Pealinna Teataja:

„Tema on praegu Wene seltskonna pailaps. Wenelased panewad palju lootust S. peale. Paljud kuulutawad ette, et ta kui mitte Abergi, siis tingimata Lurichi maha paneb. Wene lehed nimetawad teda „Wene kangelaseks“.“¹⁸

Lurichi ja Solovjovi esimene matš 20. augustil jääb viiki; teises astub Lurich pärast 40. minutit kõrvale; kolmandas seljatab ta Solovjovi, kuid järgmisel päeval kohtunikud tühistavad ta võidu; neljandas võtab Lurich jälle võidu, mis nüüd jääb kehtima; viies matš 14. septembril loetakse taas viiki, ehkki Lurich soovib edasi „punktide peale“ maadelda, milleks kohtunikud luba ei anna. See pahanab Lurichit nii, et ta ütleb auhinnast hoopiski ära.

¹⁵ Revel'skija Izvestija, 05.02.1910, nr. 29, lk. 3.

¹⁶ Tallinna Teataja, 17.02.1910, nr. 4, lk. 3.

¹⁷ Lahing Truzzi wäljal – Päewaleht, 11.02.1910, nr. 34, lk. 3.

¹⁸ Jõustikust. – Pealinna Teataja, 28.08.1910, nr. 64, lk. 3.

Mõni päev hiljem külastab Lurich Pealinna Teataja toimetust, kus räägib turniirist ja muustki. Artikkel „Lurichi jutul“ ilmub läbi seitsme lehenumbri. Lurich:

„Põhjuseks, mispärast mina Solowjewiga edasimaadlemisest 40. minuti järel kord ära ütlesin, ei olnud mitte wäsimus, nagu arbiter seda publikumile awalikult teatas, vaid publikumi liiga parteilik olek ja ülekohus, mis mulle arbitri kui ka „kohtunikude“ (juri) poolt osaks sai. Nii näituseks wiskasin ma Solowjewi selsamal õhtul 27 minuti peal otse seliti maha, aga ei arbiter ega ka juri tahtnud seda näha. Seedsin ennast „silla“ peale, siis lubas Solowjew omale niisuguse tooruse, et ta mulle jalaga müksu külge andis ja mind „silla“ pealt sedawiisi ära tõukas. Pealtvaatajad aga kisendasiwad seesuguse tooruse peale Solowjewile „brawo“ ja „ломай чухонского бога“ („lõhu eesti jumal“) ja tunnistasiwad sellega tema tooruse heaks.“¹⁹

„Loodan, et ma aga veel ehk Solowjewiga kokku puutun, küll siis teda maadlusepõrandaga uuesti tutvustan. Üleüldiselt tähendan veel niipalju, et mul nelja wastasega tegemist oli: aia direksioniga, „kohtunikudega“, Solowjewi ja publikumiga.“²⁰

„Kui suure heameelega wenelased seda oleksiwad näinud, et nende „kangelane“ Solowjew, kellel ilmajõumehe nime ega kuulsust veel ei ole, ilmajõumehed, nagu Aberg, Kornatzki ja mina, maha oleks pannud. Kui rahwusline sallimus või sallimatus või rahwusline poolehoidmine kusagil üleüldse mõnda osa mängib, siis on see just wõidumaadlemine, kus niisugune „rahwusline“ poolehoidmine pinda leiab.“²¹

Lurich ei unusta ka Revelskija Izvestijat. Kirjas toimetusele ütleb ta, et lehes avaldatu põhjal võib „awalikkusele jääda mulje, et Solowjew alistas Abergi, minu ja temast palju tugevama Kornatzki, mis pole sugugi tõsi.“²²

Kolmas vaatus

Pärast seda, kui Peterburist oli jõudnud Eesti lehtedesse kellegi poolt lansseeritud libateade, et Lurich on surnud südamerabandusse, algas 3. oktoobril Tallinnas järjekordne turniir. Kohal oli ka Solowjov, kes nüüd nimetas end maailmameistriks, kuid puudus Lurich.

16. oktoobril avaldab *Revelskija Izvestija* väljakutse: „Kuna Reveli publik ülistab oma lemmikut, maailmameister Lurichit sõnadega, et temast paremat maadlejat pole olemaski, kutsuvad Ameerika tšempion Rodgers, Põhja-Ameerika tšempion Bambula ja Moskva tšempion Sokolov maailmameister Lurichit maadlema 1500 rubla peale.“²³

Lurich vastas telegrammiga: „Võtan seda väljakutset kui trikki meelitada mind Revelisse. Minu aeg on siiski liiga kallis, et sõita iga kutsumise peale kuhugi kassat tegema. Nõuan kõigi nimetatute võitmise eest kaks tuhat rubla, peaksin ma aga kaotama, siis ei taha ma midagi ning kingin võitjale oma kuldvöö.“²⁴

Tsirkuses toimuvast maalib meeolupildi Tallinna Teataja:

„Wõidumaadlemine on tsirkuse tõmbetükk ja üteldakse, et tihti suur hoone waatajaid tungil täis on. Kui Solowjew ette tuleb, hõigatakse walju healega: „Lurichi ärawõitja!“ Ja rahwas plaksub koguni käsi. Imelik see rahwas. Iseenesest ei ole see teade sugugi õige ja teiseks ei suuda Solowjew mingit lugupidamist wõita. Üleeila õhtu oli see wenelaste kangelane pisukese Saksa Schultzi käes tulises hädas. [— —] Kui Solowjew nägi, et ta jõud midagi ei aita, mõtles mees, et toorus teda ikkagi piinlikust seisukorrast wälja aitab. Ta lükkas oma suurema jõuga wäikese mehe üle arena ääre toolide wahela ja jäi sinna ta otsa lamama ja ei tulnud ka mitmekordse keelu järele oma ohwri kallalt ära. [— —] Rahwas vilistas ja karjus: „Solowjew wälja!“ Aga oli ka wenelasi näha, kes hüüdsiwad: „Tubli, Solowjew!““²⁵

22. oktoobril saabub siiski ka Lurich Tallinna. Ilmselt toimub tsirkuses juba midagi sellist, et alalhoidlik Wirulane tõttab manitsema: „Juba mõnda päewa maadleb kuulus esimaadleja G. Lurich Tallinna tsirkuses. Ühtlasi on ka tsirkuse ruumid, mis seni pooltühjalt wastu haigutasiwad, rahwast

¹⁹ Jõustikust. Lurichi jutul. – Pealinna Teataja, 18.09.1910, nr. 70, lk. 3.

²⁰ Jõustikust. Lurichi jutul. – Pealinna Teataja, 22.09.1910, nr. 71, lk. 3.

²¹ Jõustikust. Lurichi jutul. – Pealinna Teataja, 25.09.1910, nr. 72, lk. 3.

²² Revel'skija Izvestija, 20.09.1910, nr. 220, lk. 3.

²³ Revel'skija Izvestija, 16.10.1910, nr. 239, lk. 4.

²⁴ Revel'skija Izvestija, 20.10.1910, nr. 242, lk. 2.

²⁵ Tallinna Teataja, 20.10.1910, nr. 206, lk. 3.

murruna täis. Ei ole ka ime, on ju Lurich meie maa poeg ja esimene eestlastest, kes omale jõustiku ilmas üleüldise kuulsuse võitnud. Kuid rahvas ei peaks oma rahvuslase waimustuse tuhinas üle piiri minema, waid on waja igas asjas mõetu pidada ja liialdamine pole ilmiski kasu saatnud. Iseäranis praegusel ajal tuleb meil „muulastel“ seda tõsiselt meeles pidada. Tsirkuses on ka teisest rahwusest tublisid jõumehi ja hea ei ole neid rahvuslase waimustuse tuhinas wälja wilistada, nagu see meil wiimastel päewadel wiisiks; wõiwad eksiarwamised, kahtlustused tekkida, mis soowimata tagajärgedega lõpeksiwad.“²⁶

5. novembril maadleb Lurich Solowjoviga.

Tallinna Teataja: „Solowjew läks isegi niikaugele, et ta Lurichile awalikult ajalehes argtust ette heitis. Wastuse selle etteheite peale pidi Lurich eila õhtul andma, mil tal oma „wõitjaga“ jälle jõukatsumine – esimese korraga otsustaw – ees oli. See sündmus näitas publikumile sedawõrt huwitaw olewat, et tsirkus selle sõna täies mõttes puupüsti kõikidest seltskonnakihtidest rahwast täis oli. Maadlemise eel laskis Solowjew publikumile teada anda: Tema olla kuulnud, et Lurich ennast ainult kaitseda tahab ja mitte peale ei tungi, et niiviisi wõitlust pikale wenitada ja wastast wäsitada. Temal ei olewat lusti nõnda kaua jännata ja teatab sellepärast, et kui tunni aja pärast wõitlus otsustatud pole, siis tema ennast wõitjaks peab. Solowjewi poolehoidjad teewad wõidurõemsad näod, Lurichi näole ilmub naerumuigatus. Wõitlus hakkab peale ja... 2 minuti 15. sek. pärast oligi Solowjew kahe õla peal maas.“²⁷

Revelskija Izwestija möödub juhtunust paari sõnaga.

Kaks päewa hiljem, 7. novembril kõneleb Lurich karskusseltsis Walwaja tervisest ja karskusest. Walwaja oli sattunud rahalistesse raskustesse ning kellelgi tuleb mõte kutsuda suurema piletitulu huvides esinema Lurich. Viimane ongi ootamatu ettepanekuga nõus. Jakob Mändmets Tallinna Teatajast koostab teksti, mille Lurich peab ette lugema. Ent atleet viskab peagi paberilehe käest ja räägib edasi peast, pipardades kodukandi keeles räägitut rohkete naljadega.

Tallinna Teataja: „Oma kõnes tähendas Lurich peajasjalikult seda, et terwis ja jõud inimesele kõige tähtsamad ja tarwilisemad asjad on. [– – –] Koolides tuleks rohkem jõustiku- ja turnimiseõpetuse peale rõhku panna, niisama tuleks lastele igasugusel teel, koolides ja kodus, selgeks teha, missugust häwitawat mõju alkohol terwise ja jõu peale awaldab. Kõige soowitamaks abinõuks oleks karskuseõppetundide sisseadmine koolides. Kuid ikkagi tuleb seda silmas pidada, et ka wanemad ise mitte ei jooks, sest sarnasel puhul poleks ju kõigest õpetuseandmisest ja hoiatusest sugugi kasu. Alles siis, kui rahwas karsk on, wõib loota, et eestlased weel kauaks spordialadel ilmameistriteks jääwad. [– – –] Kõnele järgnesiwad suurepäralised kiiduawaldused. Lurich kutsuti 15 korda kulisside tagant näitelawalale. [– – –] Lurichi kõnele oli pealtkuulajatena 620 inimest ilmunud. Kõneõhtust jäi „Walwajale“ 110 rbl. puhast raha kätte.“²⁸

Revelskija Izwestija seda sündmust ära ei märgi.

9. novembril kohtuvad Lurich ja Solowjov teiselgi korral. Vene leht piirdub ümberütleva tõdemusega: „Lurich ja Solowjov maadlesid revanšmatsis 35 min. ja 30 sek., kusjuures Solowjovi jõud jäi alla Lurichi meisterlikkusele.“²⁹ Edaspidi me Solowjovi nime lehest ei leia.

Seevastu leiame neli päewa hiljem Tallinna Teatajast uudise:

„Jõumees Lurich, kes praegustest wõidumaadlemistest Tallinnas Truzzi tsirkuses osa wõtab, oli oma aurahad, kuldwöö ja kuldkarika Kullassepa uulitsal Salmbergi wõi Berggrüni raamatu-kaupluse akna peal wälja pannud, et nähasoowijad neid seal näha wõiksiwad. Kuldwöö oli Lurich Tiflisis üleilmsetel wõidumaadlemistel saanud, mis seal Buhara emiri poolt toime oliwad pandud, karikas oli Kopenhagenist, kus Lurich kõigetugewamad jõumehed ära oli wõitnud. Aurahasid, mis sametist rinnaesise külge oliwad kinnitatud, oli 90 tükki, mis mitmesugustes championatides oma- ja wälismaal oliwad wõidetud. [– – –] Eila, 12. novembri õhtul kella 8 ajal oli Berggrün oma kaupluse ukсед kinni pannud, Lurichi asjad oliwad poodi jäänud. Kella 9 ajal leiti, et kuldwöö, karikas ja aurahad kõik ära warastatud oliwad. [– – –] Kahju ulatab 8 tuhande peale. Kuid nende asjade wäärtus kui wõiduauhindade wäärtus on arwamata.“³⁰

Lurich süüdistab varguse korraldamises Tallinna politseimeistrit Tsitserošinit ja annab ta

²⁶ Wirulane, 26.10.1910, nr. 244, lk. 2–3.

²⁷ Tallinna Teataja, 06.11.1910, nr. 221, lk. 3.

²⁸ Seltsielu – Tallinna Teataja, 09.11.1910, nr. 223, lk. 2.

²⁹ Revel'skija Izwestija, 09.11.1910, nr. 259, lk. 3.

³⁰ Lurichi aurahad ära warastatud – Tallinna Teataja, 13.11.1910, lk. 3.

kohtusse, politseimeister vastab laimamise pärast samaga. Kohtuasjad vaibuvad, auhinnad jäävadki kadunuks.

Vargusest vaikiv *Revel'skija Izvestija* peab sama päeva lehes tähtsaks teatada, et ühest trükikojalaost on varastatud 200 eksemplari Eduard Vilde teost „Lunastus” koguväärtuses 120 rubla.³¹

Lurichi nende õhtute lahingud kajasid vastu veel 78 aastat hiljem. Jutustuses „Rist“ vahendab Jaan Kross oma isa pealtnägijakirjelduse ühest Lurichi tookordsest matšist – mis algas mainitud politseimeistri silme all ja lõppes viimase silmnäos.

Tsiteerime: „Ja isa ütles: ta oli selgesti näinud, kuidas Lurich oli halastamatult, rahulikult, pikalt nühkinud tagumikku politseimeistri mustavuntsilisse näkku. Samal ajal kui tuhat viissada inimest mõirgas naerust... Ja nüüd kujutlen ma veel palju paremini kui üheksa-aastaselt, *kuidas* nad naersid. Sest nüüd ma tean, missugusel ajal see kõik sündis. Otse kõige tinasemal ja verisemal ja mustasajalisemal ajal, kas 1909 või 1910, siis, kui naerda tohtis tõesti ainult tsirkuses ja kui ülemsandarmi sattumine – jumaluke – mitte ju klouni, vaid tagumikunuustiku rolli võis sünnitada tõelise naeru-maavärina. [– – –] Naerumürin kestis, kuni Lurich tõusis püsti, vaigistas tsirkuse käeviipega ja ütles oma elegantse vene keeles üliarmastusväärset:

„Prostitute, Vaše Prevoshoditelstvo! Malenkoje sportivnoje neštšastje!”³²

Selline oleks Lurichi ühelainsal aastal kordasaadetu ajakirjanduslike kajastuste refereering. Võib olla kindel, et meie suurmehest on veel palju teadmata. Olgu selle kinnituseks alles hiljaaegu avastatud vägagi üllatuslik materjal, mis eelmisel aastal raamatukaante vahele sai.³³

³¹ Revel'skija Izvestija, 13.11.1910, nr. 263, lk. 2.

³² J. Kross. Silmade avamise päev: Rist. Tallinn: Eesti Raamat, 1988.

³³ P. Kivine. Lurichi sõda. Tallinn: Olympia, 2018.